

Europese loonnorm is zwaard van Damocles boven hoofden werknemers

Commissie gaat haar boekje flink te buiten

JAN DECEUNYNCK

De Europese Commissie heeft sinds dit jaar een nog stevigere zeg over de loonvorming van de Europese lidstaten. Kortweg wordt die zeggingskracht de 'Europese loonnorm' genoemd. Maar het gaat een stuk verder dan wat je onder die noemer zou verwachten... Opletten geblazen dus.

Wie in ons land over een 'loonnorm' spreekt, denkt aan de hoogte van de lonen. De groei van de lonen wordt in het tweejaarlijkse interprofessioneel akkoord (IPA) besproken en beperkt door de sociale partners. De Europese Commissie wil de duimschroeven veel meer aandraaien. Nancy Pauwels, economiste op de studiedienst van de LBC-NVK, legt uit tot hoever die ambities reiken.

ONS RECHT: *Waar komt de Europese wet over de loonnorm vandaan?*

NANCY PAUWELS: "Die wet maakt deel uit van de wetten over het economisch bestuur, die vorig jaar in september in het Europees Parlement zijn goedgekeurd. Met die wetten wil Europa het economisch beleid in de lidstaten sterker harmoniseren en de grote concurrentieverschillen wegwerken. Zoals er een Europese norm bestaat voor het begrotingstekort van drie procent, wil de Europese Commissie ook de nationale lonen in het gareel houden en ingrijpen wanneer die meer stijgen dan de productiviteit. Ze wil dat preventief doen door aanbevelingen uit te vaardigen wanneer er ernstige voortekenen zijn dat de situatie uit de hand dreigt te lopen, met negatieve gevolgen voor de hele eurozone. Maar er zijn ook sancties aan die aanbevelingen verbonden. Vrijblijvend zijn ze zeker niet."

ONS RECHT: *Hoe werkt die Europese loonnorm?*

NANCY PAUWELS: "Het principe is heel eenvoudig. Lidstaten worden met elkaar vergeleken aan de hand van een reeks indicatoren. Eén van die indicatoren heeft te maken met de lonen. De Commissie werkt met een scorebord met waarschuwingdrempels per indicator. Als die waarschuwingdrempels overschreden worden, treedt een

alarmmechanisme in werking. Dan kunnen aanbevelingen met sancties volgen. Zo kan de Commissie bijvoorbeeld aanbevelen om de lonen te laten zakken of de index te laten wijken."

"De loonnormwet gaat dus niet alleen over het niveau van de lonen maar ook over de vraag hoe lonen tot stand komen. Het is een wet die een impact heeft op het hele systeem dat de lonen bepaalt. Als cao's te veel de vrije concurrentie hinderen, zullen die moeten wijken voor Europese maatregelen. En als de uitkeringen te hoog zijn of te lang duren, is ook dat voor de Commissie een oorzaak van te hoge lonen en moeten de uitkeringen minder genereus worden. Minimumlonen en indexmechanismen zullen er ook aan moeten geloven want die hebben niets te maken met de productiviteit en verzwakken dus de concurrentiekracht van onze ondernemingen. Aanwerven en ontslaan moet flexibeler, want te weinig flexibiliteit betekent ook extra kosten. Jobs moeten worden gecreëerd door de ontslagbescherming te verminderen en uitkeringen af te bouwen."

"Met de maatregelen wentelt de Commissie de concurrentieproblemen over de hele lijn af op de werknemers. Werkgevers moeten flexibeler kunnen handelen om economische schokken op te vangen. En werknemers worden de buffer die alle economische schokken moet opvangen. Zij moeten inleveren wanneer het economisch moeilijker gaat. Als het van de Commissie afhangt, moet daar al ons nationaal overleg voor wijken."

"De Europese loonnormwet is dus véél meer dan een percentage bepalen voor mogelijke loonstijgingen. Met zulke verregaande liberale maatregelen dreigt Europa de rechten van werknemers gevoelig terug te schroeven."

Monti-clausule

ONS RECHT: *Kan de Commissie dat zomaar?*

NANCY PAUWELS: "Nee. De Europese vakbonden protesteerden al herhaaldelijk tegen de gang van zaken. Het verdrag van Lissabon zegt duidelijk dat Europa niet bevoegd is voor de lonen. Europa gaat zijn boekje te buiten met die verregaande ingrepen. De Commissie heeft helemaal niets te zeggen over de lonen in de EU-lidstaten. Zoiets is het terrein van de sociale partners.

Cao's afsluiten is het werk van de vakbonden en werkgevers. De Commissie erkende dat ook in de Monti-clausule, die op aandringen van de vakbonden werd opgenomen in de loonnormwet; een clausule die zegt dat de Commissie de nationale praktijken moet respecteren."

"Alleen blijkt die clausule niet veel voor te stellen. De Duitse bondskanselier Angela Merkel liet al verstaan dat ze geen moeite heeft met cao's tussen werkgevers en werknemers, maar wel met het feit dat die later algemeen verbindend worden verklaard, met bijna kracht van wet. En, toeval of niet, in Duitsland is de dekingsgraad van cao's laag en ze neemt nog af. In ons land worden bijna alle werknemers gedekt door cao's, in Duitsland nauwelijks twee derde van de werknemers. Bij onze oosterburen zijn in verhouding ook veel minder mensen lid van een vakbond. Maar één werknemer op vijf is daar aangesloten bij een vakbond. Bij ons één op de twee. In Duitsland worden vooral mensen met lage inkomens almaar minder gedekt door cao's. Zo worden cao's uiteraard dode letter."

"Angela Merkel pleit ook voor flexibele 'opt out'-clausules, waardoor werkgevers in neerwaartse zin kunnen afwijken van de bestaande cao's. Ze wil bijvoorbeeld lagere starterslonen, een uitstel van loonstijgingen en bonussen in functie van de concurrentiekracht of in ruil voor werkzekerheid. Alleen in Duitsland vind je procentueel zoveel werknemers die onder 'opt out'-clausules vallen."

Gevaar voor België

ONS RECHT: *Hoe groot is de kans dat de Commissie ook in ons land zal ingrijpen?*

NANCY PAUWELS: "Het is helemaal niet denkbeeldig dat de Commissie ook in België zal willen ingrijpen. In landen als Griekenland, Spanje, Portugal en Italië trok Europa zich niet het minste aan van de Monti-clausule. Daar legde de Commissie koudweg maatregelen op die volstrekt geen rekening houden met het nationale loonoverleg. In die landen moeten de ambtenarenlonen en de minimumlonen worden verlaagd, in de privésector worden de lonen bevroren of zelfs verminderd, ontslagvergoedingen worden afgeschaft en er komen bedrijfs-cao's met slechtere voorwaarden

© FOTO: DANIEL RYS

dan sectorale cao's. Zo snoeit de Commissie flink in de rechten van werknemers en vakbonden. De dag dat er in België volgens de EC een ernstig probleem is met de competitiviteit, zullen de eisen van Europa wellicht even streng zijn."

ONS RECHT: *Lossen die besparingen iets op? De problemen in de genoemde landen zijn toch niet kleiner geworden?*

NANCY PAUWELS: "Klopt. Los van de bedenking dat de Commissie haar boekje te buiten gaat met de loonnormwet, zijn de vakbonden er ook van overtuigd dat de maatregelen helemaal niet werken. De vakbonden staan met die analyse niet alleen. Ook het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) waarschuwden vorig jaar al dat het Europese besparingsfetisjisme een recessie zal veroorzaken. Ze worden daarin bijgetreden door vooraanstaande economen in binnen- en buitenland. Eén van die economen is de Nobelprijswinnaar economie Paul Krugman. De nieuwe minister van Overheidsbedrijven, Paul Magnette, mag dan wel flink op zijn donder hebben gekregen voor zijn kritiek op Olli Rehn - de Europese commissaris van Economische en monetaire zaken - en de Commissie, hij oogstte ook applaus van vooraanstaande economen."

"De Europese Commissie stelt de verkeerde diagnose. Studies tonen aan dat het niet meteen een groot probleem is dat de lonen naar omhoog gingen. Wél dat de kosten van het kapitaal hoger lagen dan de opbrengst ervan. Maar aan dat probleem wordt op geen enkele manier iets gedaan."

"Verder zijn te lage lonen een grotere bedreiging voor de stabiliteit in de Eurozone dan te hoge lonen. Dat blijkt uit de cijfers van het zo geroemde 'gidsland' Duitsland. Door de lage Duitse lonen komt de koopkracht in ons grote oostelijke buurland in het gedrang. Zonder koopkracht is er niet genoeg consumptie. En dus ook geen groei. Het Duitse model is gericht op export, niet in het minst naar de rest van Europa. Maar als ook daar de koopkracht vermindert, valt daar net zo goed de consumptie stil. Exporteren is belangrijk, maar je hebt ook een gezonde binnenlandse markt nodig om te consumeren en te investeren. Het Duitse model bedreigt zo de stabiliteit in de eurozone. Maar de Duitse loondumping wordt niet bestraft."

Verstandig alternatief

ONS RECHT: *Wat moet er dan wel gebeuren?*

NANCY PAUWELS: "We moeten werk maken van een structurele verbetering van de concurrentiepositie: onderzoek en ontwikkeling promoten om nieuwe producten en productiemethoden te creëren, vernieuwende producten en diensten commercialiseren. Onze economie moet worden geheroriënteerd in de richting van een groene, duurzame economie. Als we het willen hebben over de concurrentiekracht, moeten we praten over veel meer dan de kostprijs van arbeid."

"De neerwaartse spiraal die nu wordt ingezet, zal niet leiden tot een economisch herstel of een grotere concurrentiekracht. En al evenmin tot een groter vertrouwen. Wat de Commissie ook moge hopen. De aanpak van de Commissie zal alleen resulteren in

meer ongelijkheid en armoede in de eurozone. Een beleid dat mikt op méér tijdelijke jobs, uitzendarbeid, deeltijdse banen en lage lonen, jaagt mensen de armoede in. Dat is klontjesklaar als je kijkt naar het zo bewierookte Duitse model. In Duitsland steeg het aandeel van de 'werkende armen' in de beroepsbevolking de voorbije vijf jaar van 4,8 procent naar niet minder dan zeven procent. Lees er de internationale onderzoeken maar op na. De kloof tussen de middelgrote en hoogste inkomens werd in diezelfde periode nog wijder. En de inkomens van de mensen uit de laagste inkomensgroepen zakten met tien procent."

"Het dient ook gezegd dat het aantal dollarmiljonairs nergens in Europa zo groot is als in Duitsland. In 2010 telde het land ruim 924.000 dollarmiljonairs, bijna één derde van het totale aantal in Europa. De inkomsten uit vermogens en van ondernemers stegen er in de afgelopen tien jaar met wel 48 procent. Terwijl de lonen van de werknemers in dezelfde periode met amper 14 procent verbeterden."

Waardig werk en waardige lonen zijn voor de LBC-NVK, het ACV en de vakbonden in het algemeen dé prioriteit. Cao's zijn niet het probleem maar juist een deel van de oplossing. Uit onderzoek blijkt dat cao's de lonen eerder matigen dan doen ontsporen. Bovendien resulteren ze samen met minimumlonen in minder ongelijkheid. Europa heeft dus baat bij onderhandelde cao's. Het is belangrijk dat zulke cao's en minimumlonen zoveel mogelijk werknemers beschermen. De blinde besparingsdrift van Europa is bijzonder kwalijk, en kan ons alleen met een serieuze recessie opzadelen." ☉